

УДК 351.86: 355.1

О. Ф. Сальнікова,
д. держ. упр., старший науковий співробітник, начальник навчально-наукового центру стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-7190-6091

В. С. Артамощенко,
к. військ. н., доцент, докторант науково-методичного центру організації наукової та науково-технічної діяльності Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, м. Київ
ORCID ID: 0000-0002-7734-4210

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.12.67

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

O. Salnikova,

Doctor of Sciences in Public Administration, Senior Researcher, Chief of the educational and research center of strategic communications in the sphere of national security and defense, National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Kyiv

V. Artamoshchenko,

PhD in Military Science, Associate Professor, Doctoral candidate of the scientific-methodical center of organization of scientific and scientific-technical activity, National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi, Kyiv

THEORETICAL ASPECTS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE MILITARY EDUCATION SYSTEM

У статті проведено аналіз пріоритетів забезпечення національної безпеки України, цілей реалізації державної політики у воєнній сфері та сфері оборони, завдань розвитку та нарощування спроможностей сил оборони, стратегічних цілей реформ у секторі оборони та завдання розвитку системи військової освіти для підготовки кадрів сил оборони. На підставі аналізу сучасних наукових поглядів щодо розвитку військової освіти узагальнено стратегічне бачення кінцевої мети розвитку системи військової освіти.

Деталізовано складові елементи системи військової освіти як складової системи освіти держави та узагальнено поняття — "військова освіта". Підкреслено, що розвиток системи військової освіти полягає у комплексних змінах її складових, а управління змінами у сфері військової освіти у сфері військової освіти входить до сфери інтересів науки державне управління, зокрема в частині державного регулювання.

The article analyzes the priorities of national security of Ukraine, goals of state policy in the military and defense spheres, tasks of development and capacity building of the defense forces, strategic goals of reforms in the defense sector and the tasks of developing the military education system.

The strategy of military security of Ukraine sets the task on developing the military education system, implementation of educational programs for officers' and sergeants' training basing on combat experience, training methods, principles and standards of NATO.

The strategic vision of the ultimate goal of the military education system development is generalized based on the analysis of modern scientific views on the military education development.

Emphasis is placed on the fact that the education system functions in conditions of aggression by the Russian Federation. It is considered that the education functions in the context of the Euro-Atlantic vector of development of Ukraine military security system.

Therefore, on the one hand, systemic changes in military education should meet the training needs of defense forces to perform national defense tasks and, on the other — should be refocused on new norms, principles and standards adopted in NATO member states.

The system development will be done through legislative regulation of changes, management of changes in the content of training, financial and economic support, motivation of citizens to perform

military service, etc. All above-mentioned are mechanisms for the state to manage the military education system in future.

The authors described the elements of the military education system in details as a component of the state education system and generalized the concept of "military education". The authors emphasize that the development of the military education system consists in complex changes of its components, and management of changes in the field of military education is a state management of the military education system.

Further research is aimed at forming a method for assessing the joint capabilities of the military education system and substantiating the mechanisms of public administration of its development.

*Ключові слова: Військова освіта, система військової освіти, сили оборони, державне управління.
Key words: military education, military education system, defence forces, public administration.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ АБО ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Продовження Російською Федерацією (РФ) агресії проти України, ведення гібридної війни, яка полягає у системному застосуванні політичних, економічних, інформаційно-психологічних, кібернетичних та воєнних засобів для відновлення свого впливу на Україну є ключовою загрозою національній безпеці та національним інтересам України [1].

Пріоритетами забезпечення національної безпеки України є відстоювання незалежності і державного суверенітету, відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України, європейська та євроатлантична інтеграція [1].

Стратегією воєнної безпеки України (СВБ) визначено цілі реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва [2]. Однією з цілей СВБ є наявний професійний особовий склад Збройних Сил України (ЗСУ) та інших складових сил оборони. Завдання оборони держави, зумовлює на розвиток та нарощування спроможностей сил оборони, у тому числі, за нормами, принципами і стандартами НАТО та стає невід'ємною умовою забезпечення вказаних пріоритетів.

Річною національною програмою під егідою Комісії Україна — НАТО на 2021 рік визначено стратегічну мету реформ у секторі оборони "професіоналізація сил оборони та створення необхідного військового резерву" та завдання "забезпечення централізованої підготовки особового складу сил оборони оперативного рівня" (до 2025 року) [3].

Законом України "Про національну безпеку" Міністерству оборони України визначено завдання щодо організації в силах оборони заходів оборонного планування та формування засад військової кадрової політики у сфері оборони [4]. Отже, Міністерство оборони України є головним органом у силах оборони, яке формуватиме політику підготовки кадрів для виконання визначених законодавством завдань.

Завдання підготовки військових кадрів сил оборони виконується у системі військової освіти (СВО), яка є складовою системи освіти держави.

Розвиток систем військової освіти та підготовки особового складу для сил оборони, запровадження освітньо-професійних програм підготовки офіцерського, сержантського та старшинського складу з використанням досвіду бойових дій, методики підготовки, принципів і стандартів НАТО також окреслено у СВБ, як одне з ключових завдань [2].

Таким чином, СВО постійно перебуває у полі зору керівництва держави.

Сьогодні військова освіта функціонує у умовах агресії з боку РФ та євроатлантичного вектору розвитку системи воєнної безпеки. Системні зміни, з одного боку мають задовольнити потреби у підготовці військових кадрів для всіх складових сектору безпеки і оборони для виконання завдань оборони держави, з іншого — бути перенацілені на нові норми, принципи та стандарти, прийняті у державах-членах НАТО.

Впровадження змін та розвиток системи відбуватиметься насамперед через нормативно-правове регулювання змін, управління змінами системи, змінами у підготовці кадрів, фінансово-економічного забезпечення, мотивації громадян до проходження військової служби тощо. Все це є механізмами, за якими з боку держави здійснюватиметься управління СВО для її розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЦІЄЇ ПРОБЛЕМИ

Питанню розвитку військової освіти в останні роки присвячено достатню кількість досліджень та публікацій в Україні та за її межами.

Автор Полторак С.Т. окреслює перспективи розвитку СВО з урахуванням курсу України на інтеграцію в європейський та євроатлантичний політичний, економічний, безпековий, правовий простори [5].

Політика професійної військової освіти США [6] надає континуум підготовки офіцера за військовими званнями, кваліфікаційними рівнями, курсами на кожному рівні воєнних дій.

Візією майбутнього офіцера армії США є офіцер — таланти, спроможний досягти інтелектуальної переваги над противниками, володіючи навичками практичного та критичного мислення [7]. Ключовим компонентом континууму навчання є вироблення "розумових звичок"

для поліпшення та оптимізації інтелектуальної діяльності на відповідній посаді, встановленого рівня (військового звання) у потрібний час [8].

Автори Артамощенко В.С. та Фаворська О.Ю. обґрунтовують підхід до управління змінами щодо розвитку СВО на засадах програмно-проектного менеджменту, сформульовано мету, базові компоненти, визначено основні завдання й етапи реалізації проєкту розвитку СВО [9].

Науковці Д. Вітер, О. Мітягін досліджують питання розвитку військової освіти в Україні, визначають основні напрями, зміст та перспективи її реформування з урахуванням досвіду держав-членів НАТО [10].

Автори Сиротенко А.М. та Артамощенко В.С. обґрунтовують спроможність досягнення сумісності військової освіти на засадах забезпечення якості за національними вимогами та доктринами НАТО [11].

Отже, узагальненням сучасних наукових поглядів є стратегічне бачення кінцевої мети розвитку СВО, тобто системи з новими ознаками, якостями та спроможностями для забезпечення підготовки військових кадрів сил оборони.

У ряді досліджень СВО розглядається з позиції теорії державного управління.

Науковець Полторак С.Т. розглядає механізми державного управління професійною підготовкою кадрів в системі вищої військової освіти України [12, с. 153—236], уточнює поняття "уніфікація системи управління професійною підготовкою кадрів" визначає характеристики системи державного управління системою вищої військової освіти в Україні, розкриває сучасний інструментарій управління якістю у сфері професійної підготовки кадрів ЗСУ, аналізує інституційно-організаційний механізм державного управління у сфері професійної підготовки кадрів Збройних сил України, окреслює шляхи удосконалення нормативно-правових механізмів державного управління вищою військовою освітою України.

Автор Устименко О.В. [13] на засадах діяльності воєнної організації держави 2010—2012 рр. формує модель системи вищої військової освіти як об'єкту державного управління, досліджує механізми державного управління СВО (організаційний, ресурсний, мотиваційний, правовий та політичний), надає, актуальні на той період, пропозиції щодо їх удосконалення.

Автор Гикало Ю.В. [14] під механізмом державного управління в сфері військової освіти автор розуміє один з елементів загальної системи державного управління, що включає економічні, мотиваційні, організаційні і правові засоби цілеспрямованого впливу державних органів влади на освітню систему професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Наукові досягнення авторів заслуговують поваги, їх результати можуть бути використані у подальших дослідженнях водночас вони обмежуються лише сферою вищої освіти в інтересах ЗСУ, не дають цілісного уявлення процесів розвитку СВО, як складної системи [12, 14], ґрунтуються на застарілих засадах реалізації державної політики у сфері оборони [13].

Отже, невирішеною частиною проблеми є формулювання теоретичних аспектів державного управління

системою військової освіти як складової системи освіти держави та основою підготовки кадрів для сил оборони.

МЕТА СТАТТІ

У статті автори ставлять за мету дослідити теоретичні аспекти державного управління системою військової освіти.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Розглянемо складові елементи системи військової освіти зміст та сформуємо поняття "військова освіта".

Законом України "Про освіту" визначено, що система освіти являє собою сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними [15].

Існує три види освіти: формальна, неформальна та інформальна, складником системи освіти є спеціалізована освіта одним із її спрямувань є військова освіта [15].

Військова освіта передбачає засвоєння освітньої програми з військової підготовки з метою набуття комплексу професійних компетентностей, формування та розвитку індивідуальних здібностей особи і поглибленого оволодіння військовою спеціалізацією. Військова підготовка включає: допризовну підготовку, підготовку осіб за військово-технічними та військово-медичними спеціальностями, військово-професійну підготовку осіб рядового, сержантського (старшинського) складу, підготовка осіб офіцерського складу.

Підготовка рядового, сержантського (старшинського) та офіцерського складу здійснюється на основі різних складників та рівнів освіти, а підготовка офіцерського складу передбачає ще й здобуття відповідних рівнів військової освіти. На сьогодні рівнями військової освіти є тактичний, оперативно-тактичний або оперативно-стратегічний, які трансформуються у тактичний, оперативний та стратегічний [5; 8].

Отже, "військова освіта" — це спеціалізована освіта військового спрямування щодо засвоєння освітніх програм з військової підготовки у межах формальної (неформальної, інформальної) освіти, яка здійснюється одночасно із здобуттям відповідних рівнів та ступенів освіти або на основі вже здобутої повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти.

Кваліфікація — визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання). Освітня кваліфікація встановлюється на підставі стандарту освіти, професійна кваліфікація дозволяє виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність.

Ліцензійні умови є переліком вимог до юридичної або фізичної особи щодо спроможності надавати освітні послуги на певному рівні освіти.

До закладів спеціалізованої освіти військового профілю належать вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти [16], заклади фахової передвищої військової освіти [17], військовий (військово-морський) ліцеї [18].

До учасників освітнього процесу у сфері військової освіти є здобувачі освіти (ліцеїсти, курсанти, студенти, слухачі, ад'юнкти); педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, залучені до освітнього процесу (практики, роботодавці, замовники на підготовку військових кадрів).

До органів управління у сфері військової освіти належать Кабінет Міністрів України; центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки; центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти; постійно діючий колегіальний орган у сфері забезпечення якості вищої освіти; державні органи, яким підпорядковані заклади освіти [15].

До державних органів, яким підпорядковані заклади спеціалізованої освіти військового профілю слід віднести органи управління сектору безпеки і оборони: Міністерство оборони України, Державна спеціальна служба транспорту, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України, Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, розвідувальні органи України [4].

Нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність у сфері військової освіти є закони України, у тому числі, щодо проходження військової служби, акти Президента України, акти Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти відповідних органів управління сектору безпеки і оборони.

Таким чином, система військової освіти є складовою системи освіти держави, яка спрямована на підготовку військових кадрів сектору безпеки і оборони для виконання завдань оборони держави. Розвиток СВО являє собою процес комплексних змін елементів системи та системи загалом.

З огляду на те, що державне управління є діяльністю держави (органів державної влади), спрямованою на створення умов для якнайповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами [19, с. 157], можна стверджувати, що управління змінами у сфері військової освіти входить до сфери інтересів науки державне управлінням, зокрема в частині державного регулювання.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, розвиток системи військової освіти полягає у комплексних змінах її складових та системи в цілому з метою набуття нових ознак, якостей та спроможностей, а управління змінами у сфері військової освіти входить до сфери інтересів науки державне управлінням, зокрема в частині державного регулювання.

Напрямом подальших досліджень є формування методу оцінювання спільних спроможностей СВО та обґрунтування механізмів державного управління розвитком СВО.

Література:

1. "Про Стратегію національної безпеки України". Указ Президента України № 392/2020 від 14 вересня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n7>
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України". Указ Президента України № 121/2021 від 25 березня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n2>
3. "Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна — НАТО на 2021 рік". Указ Президента України № 189/2020 від 11 травня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189/2021#Text>
4. "Про національну безпеку України". Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
5. Полторак С.Т. Трансформація системи військової освіти України на шляху до досягнення стандартів НАТО / С.Т. Полторак // Наука і оборона. — 2018. — №2. — С. 3—10.
6. Officer Joint Professional Military Education Policy / Chairman of the Joint Chiefs of Staff Instruction. 15 May. 2020. URL: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/education/cjcsi_1800_01f.pdf?ver=2020-05-15-102430-580
7. Developing Today's Joint Officers for Tomorrow's Ways of War. / The Joint Chiefs of Staff Vision and Guidance for Professional Military Education & Talent Management. 1 May 2020. URL: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/education/jcs_pme_tm_vision.pdf?ver=2020-05-15-102429-817
8. Jack D. Kem, William E. Bassett. The Right Education and Training at the Right Time // Journal of Military Learning. April (2018). P. 3—16. URL: <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/journal-of-military-learning/Archives/KEM-Right-education-a.pdf>
8. Артамощенко В.С., Фаворська О.Ю. Управління змінами щодо розвитку системи військової освіти на засадах програмно-проектного менеджменту // Наука і оборона. — К.: НУОУ, 2019. — №3. — С. 40—44.
10. Вітер Д., Мітягін О. Професіоналізація військової освіти в Україні: головні напрямки, зміст та перспективи // Військова освіта: Збірник наукових праць НУОУ: Київ, 2020. № 1 (41). С. 81—90.
11. Сиротенко А.М., Артамощенко В.С. Набуття сумісності військової освіти і підготовки кадрів сил оборони на засадах якості. Національні вимоги і стандарти НАТО // Наука і оборона. — К.: НУОУ, 2021. — № 1. — С. 48—53.
12. Полторак С.Т. Уніфікація механізмів державного управління реформуванням збройних сил України в умовах трансформаційного суспільства: дис. доктора наук з державного управління: 25.00.02 / Полторак Степан Тимофійович. — Харків: НУЦЗУ, 2018. — 450 с.
13. Устименко О.В. Механізми державного управління системою військової освіти України: автореф. дис.

кандидата наук з державного управління: 25.00.02 / О.В. Устименко. — К.: НАДУ, 2012. — 23 с.

14. Гикало Ю.В. Механізми державного управління у сфері військової освіти // Економіка та держава. Серія: Державне управління. — К.: Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2019. — № 3 (11), С. 14—19. URL: <http://journal.ipk.edu.ua/index.php/ED/article/view/35>

15. "Про освіту". Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

16. "Про вищу освіту". Закон України. // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

17. "Про фахову передвищу освіту". Закон України. // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. — URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

18. "Про затвердження Положення про військовий (військово-морський) лицей". Постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. № 1087 // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-2003-%D0%BF#Text>

19. Енциклопедія державного управління: Т. 1: Теорія державного управління / В.М. Князєв, І.В. Розпутенко та ін. — К.: НАДУ, 2011. — 748 с. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Encycloped_vydanniy/902a288d-d8fc-42de-b917-9ebd85e716cb.pdf

References:

1. President of Ukraine (2020), Decree "On the national security strategy of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n7> (Accessed 15 June 2021).

2. President of Ukraine (2020), Decree "On the Military Security Strategy of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n2> (Accessed 15 June 2021).

3. President of Ukraine (2020), Decree "On the Annual National Program under the leadership of the NATO-Ukraine Commission for 2020", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203/2020> (Accessed 15 June 2021).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On the national security of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Accessed 15 June 2021).

5. Poltorak, S.T. (2018), "Transformation of Ukraine's military education system on the way to achieving NATO standards", Science and defense, vol. 2, pp. 3—10.

6. Officer Joint Professional Military Education Policy (2020), "Chairman of the Joint Chiefs of Staff Instruction", available at: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/education/cjcsi_1800_01f.pdf?ver=2020-05-15-102430-580 (Accessed 15 June 2021).

7. Joint Chiefs of Staff (2020), "Developing Today's Joint Officers for Tomorrow's Ways of War. The Joint Chiefs of Staff Vision and Guidance for Professional Military Education & Talent Management", available at: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/education/jcs_pme_tm_vision.pdf?ver=2020-05-15-102429-817 (Accessed 15 June 2021).

8. Kem, J. D. and Bassett, W. E. (2018), "The Right Education and Training at the Right Time", Journal of Military Learning, available at: <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/journal-of-military-learning/Archives/KEM-Right-education-a.pdf> (Accessed 15 June 2021).

9. Artamoshchenko, V.S. and Favorska, O.U. (2019), "Management of changes in the development of the military education system based on program and project management", Science and defense, vol. 2, pp. 40—44.

10. Viter, D. and Mitiahin, O. (2020), "Professionalization of military education in Ukraine: main directions, content and prospects", Viiskova osvita: Zbirnyk naukovykh prats of the National Defense University of Ukraine, vol. 1, pp. 81—90.

11. Syrotenko, A.M. and Artamoshchenko, V.S. (2021), "Achievement of interoperability of military education and training of defence forces on the basis of quality. National requirements and NATO standards", Science and defence, vol. 1, pp. 48—53.

12. Poltorak, S.T. (2018), "Unification of mechanisms of public administration of reforming the armed forces of Ukraine in a transformational society", Abstract of dissertation of the science doctor, Public Administration, National University of civil defence of Ukraine, Kharkiv, Ukraine.

13. Ustymenko, O.V. (2012), "Mechanisms of Public Administration of the military education system of Ukraine", Ph.D. Thesis, Public Administration, National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

14. Hykalo, Yu.V. (2019), Mechanisms of public administration in the field of military education, Ekonomika ta derzhava. Seriia: Derzhavne upravlinnia, [Online], vol. 3, available at: <http://journal.ipk.edu.ua/index.php/ED/article/view/35> (Accessed 15 June 2021).

15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On the education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Accessed 15 June 2021).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine "On the higher education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Accessed 15 June 2021).

17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On the professional higher education", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (Accessed 15 June 2021).

18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2003), Resolution "On approval of the Regulations on the military (naval) lyceum", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-2003-%D0%BF#Text> (Accessed 15 June 2021).

19. Kniaziev, V.M. and Rozputenko, I.V. (2011), "Encyclopedia of Public Administration: Vol. 1: Theory of Public Administration", [Online], National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine, available at: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Encycloped_vydanniy/902a288d-d8fc-42de-b917-9ebd85e716cb.pdf (Accessed 15 June 2021).

Стаття надійшла до редакції 21.06.2021 р.